

szökéletlenül, zavarosan, úgy szólván potentialiter létezik. A nyelvi iskolázás kényszerít a megfigyelésre és friss szemléletet nyújt az absztraktba elmerülő matematikusnak. Végül az antik irodalommal foglalkozva tanulunk meg legjobban elvonatkozni azoktól a dolgoktól, amelyek csak esetleges és egyes esetekre szorítókozó érdekekkel bírnak, megtanuljuk, hogy érdeklődésünket az általános felé fordítsuk s mindig valamely ideál után törekedjünk. Aki ebbe egyszer belekóstolt, többé nem tudja látókörét korlátozni. A külső élet csak napi érdekekről beszél, de az ilyen ember csak félfüllel hallgat erre; mindig valami nagyszerűbb színjáték után vágyik; s mindenütt magában hordja a vágyat egy magasabb hon után. S ha már a gyakorlat emberei elismerik a klasszikus tanulmányok jelentőségét, mennyivel inkább kell ezt a kutatónak tennie. Mindig magasabbra-magasabbra kell emelkedni, hogy mind tovább-tovább tekinthessünk. Az igaz görög számára az ép elért csúcs csak előfok, amely őt még magasabb csúcsra segíti. E szellemnek kell lelkesíteni a tudóst: e szellemnek, mely egykor Görögország fölött lengett s ott gondolkodókat és költőket teremtett. A mi klasszikus tanításunkban él még valami az ó-görög lélekből, valami, ami pillantásainkat a magasba vonja és ez becsebb a tudós kiképzésére, mint számos matematikai mű tanulmánya. (Pädagogisches Archiv 1912 dec.)

Az Egyesült-Államok iskolaügye a XX. sz. első évtizedében. A Bureau of Education legutóbbi évi jelentése igen érdekes áttekintést közöl az Egyesült-Államok iskolaügyének jelen századbeli fejlődéséről. A tanköteles ifjúság számának az egész népességhez való viszonya már maga is érdekes, amennyiben a népesség 75·5 millióról 92 millióra nőtt, tehát 21%-kal, míg a tankötelessék száma csak 15%-kal; s ha tekintetbe vesszük, hogy a százalékszám visszaesőben van (1880—90: 23%, 1890—900: 17%), úgy világosan látható, hogy az E.-Á. óriási népességszaporodása felnőttek bevándorlása útján történik; a születések arányszáma magában az országban visszaesőben van. Az általános tankötelezettség ellenére a tanköteles ifjúságnak felénél csak alig nagyobb része járt iskolába; ennek oka különben az is, hogy az amerikai statisztika tankötelesnek vesz minden 5—18 éves korút. Hogy az iskolalátogatás a valóságban javult, azt mutatja az, hogy az iskolaév átlagos hossza 144 napról 155-re emelkedett. Mivel az amerikai iskolahét csak 5 napból áll (a szombat mindenütt szabad nap), azért ez átlagos tartam 31 hetet jelent és így egy évtized alatt félhavi gyarapodást. Ez persze európai viszonyokhoz képest még mindig rövid és még kedvezőtlenebbnek látszik, ha a tanításban csakugyan résztvevő gyer-

mekek számát tekintjük. Mert az a szám csak annyit jelent, hogy tényleg 155 napon át volt tanítás; de ha ezt az iskolákba beírt gyermekekre vonatkoztatjuk, akkor csak évi 113 napi átlagos iskola-látogatás esik minden beírt gyermekre. Igaz, hogy ez erős növekedés a 10 év előtti 99 naphoz képest, de a 155 iskolanap és az egyes tanulókra eső 113 nap közötti nagy különbség élénken mutatja, mily nagy még mindig az iskolakerülők száma, ami külön truant officer-ok alkalmazását teszi szükségessé, akiknek feladata az ilyen iskolakerülők felkutatása. Az amerikai iskolaügyi osztályt vezető városi tanácsos-kétkedve csóválja fejét, ha biztosítjuk, hogy nálunk ily intézmény nincsen, mert nincs szükség rája. A tanerők száma az alsó és közép-oktatásban a nagy népszaporulatnak megfelelően hatalmasan emelkedett: 423 ezerről 506 ezerre. De ép itt ismét mutatkozik egyike az amerikai iskolaügy legaggasztóbb jelenségeinek: a női tanerők mind erősebb szaporodása szemben a férfiakkal. 1900-ban a kettő-aránya 70:30 volt, ma pedig: 79:21. Pedig ez arányszámok alapján szolgáló számokban bennfoglaltaknak az összes tanügyi hivatalnokok is, akik nem tanítanak, úgy hogy a tényleg tanító férfiak arányszáma még kisebb. E ténnyel szemben, hogy t. i. az egész népiskolai tanítás csaknem kizárólag tanítónők kezében van, önkéntelenül kérdezi az ember, hogy a «nevelésnek» ez a fajtája, amelyben minden 10 éven felüli fiúra nézve legfeljebb oktatásról lehet szó, hogyan fogja majd a nemzeti jellemet befolyásolni. Mivel ennek az egész ferde állapotnak oka a férfimunka elégtelen fizetésében rejlik, csak akkor lehet kilátás a javulásra, ha a javadalmazási viszonyok változni fognak. Nálunk még talán nem eléggé ismert tény az, hogy eltekintve egyes jól dotált állásoktól, az amerikai tanerők a többi foglalkozásokhoz és a megélhetési viszonyokhoz képest rendkívül szegényesen vannak fizetve. S ha a tanítónőktől legújabbán erőlyesen vitatott elv: azonos munkáért azonos fizetés, amelynek alapján pl. New-Yorkban a férfiakkal egyenlő fizetést húznak, még további hódításokat tesz, akkor valóban kevés kilátás van e sajnos állapotok megváltozására és másrészt kíváncsiak lehetünk ez intézkedés szociális hatásaira is; eddigelé nálunk legalább ahhoz tartottuk magunkat, hogy a hivatalnoki és tanítói fizetéseknek nemcsak a teljesített szolgálat díjazására, hanem egyezersmind a család tisztességes fenntartására is tekintettel kell lenniök. Amerikában tehát a tanítókat oly rosszul fizetik, hogy az olcsóbb női munkaerő foglalja el csaknem kizárólag e munka terét s miután többségbe került, egyenlő fizetést kér a férfiakkal és ebből kára van — nem a férfiaknak, mert azok máshol kapnak jövedelmezőbb foglalkozást, hanem határozottan a nemzetnek. Sokat ront az állapotokon Amerikában az az igen elterjedt

vélemény, hogy a tanítás nem hivatás, tehát nem is kell hozzá hivatásszerű és okszerű előkészítés. Így esik, hogy a tanítást odaát azok közé a foglalkozások közé sorolják, amelyekkel tetszés és alkalom szerint egyideig, míg jobb nem kínálkozik, az ember megkeresi a kenyerét és ezért van, hogy a hivatásos tanítók kiképzése is sok tekintetben hiányos. E hiányok tudatában a múlt évtizedben jelentékenyen növelték a tanítóképzők számát; igaz, hogy ezeknek jó része két évfolyamos és a felvételhez sem követeli meg mindenik a megfelelő előképzettséget. Az iskolák különböző fokozatai (gyermekkert 4.—5. év; népiskola 5.—14.; high school 15.—18.; college és egyetem 19.—26.) közül legtekintélyesebben szaporodott az első és a harmadik. 400 városban vannak nyilvános és ingyenes gyermekkertek, amelyekben 6000 tanítónő 185 ezer gyermeket foglalkoztat. Csodálatos gyarapodást mutatnak a high school-ok, amelyek igen ügyesen oldják meg feladatukat, t. i. az átvezetést a népiskoláról a college-re. Ez iskoláknak, valamint tanulóiknak és tanerőiknek száma tíz év alatt csaknem megkétszereződött: 10,000 iskolában 41,000 tanár tanít közel 1,000,000 tanulót. Az már ismét az amerikai viszonyokat jellemzi, hogy e tanulóknak csak úgy egy nyolcada végzi mind a négy osztályt és hogy a végzeteknek csak egy harmada folytatja tanulmányait valamely college-ben. Hogy a high schoolokban a leányok száma felülhaladja a fiúkét (arányuk kereken 3:2), azt a gazdasági viszonyok magyarázzák: a fiúk kereset végett kénytelenek korábban félbehagyni az iskolát. Érdekesek ezeknek a high schooloknak a tantárgyai. Az ifjúság közvetlenül gyakorlati érdekekre irányuló követeléseinek nyomása alatt egyfelől rendkívül sokféle tantárgy van — lélektantól, csillagászattól kezdve gépírásig és közügyességig — másfelől csaknem korlátlan választási szabadság van e tárgyak közt. A legkeresettebb tudományos szakok az angol, az algebra, a rethorika és a történelem, ami világosan mutatja, hogy milyen értéket tulajdonít az amerikai a politikai tevékenységben fontos ismereteknek és készségeknek. A college-ok és egyetemek számára a múlt évtized nem annyira a szaporodás, mint inkább az erősödés és mélyülés ideje volt. A hallgatók száma 110 ezerről 183 ezerre, a tanerőké 17 ezerről 27 ezerre, az évi bevétel 28 millió dollárról 78 millióra emelkedett.

Mily gyorsan veszik fel az amerikaiak az újításokat, azt a fontos példák egész sora bizonyítja. Pl. az iskolaorvosi kérdés rendkívül gyorsan haladt előre. Míg 1905-ben csak 55 városban álltak az iskolák rendszeres orvosi felügyelet alatt, addig 5 év múlva már 400 városban megvolt ez. Aztán iskolai ápolónők, fogápolás, erdei iskolák, gyengébb tehetségűek iskolái stb. már mind nem ismeretlen dolgok ott. Különösen fontos a tanerőkre nézve a nyugdíjkérdés

határozott előhaladása. Tíz évvel ezelőtt az amerikaiak előtt — egész munkaberendezkedésüknek megfelelően — teljesen idegen gondolat volt a nyugdíj: a tanerőket még ma is — néhány keleti állam kivételével — csak egy évre alkalmazzák; aki munkaképtelen, az mehet. És jellemző a szellemi munkásnak gyári munkásszerű helyzetére kétlátászólag jelentéktelen dolog. Az egyik az, hogy minden tanító — még a high schoolokban is — köteles reggel $\frac{3}{4}$ 9 kor és délután az iskolai tanítás (nem a saját tanórái!) végeztével a szolgálati naplóba a nevét beírni s a két időpont közt akár van leckeórája, akár nincs, nem szabad az iskolát elhagynia. A másik pedig az, hogy bármely okból — ha betegség miatt is — mulaszt egy napot: havi díjából ennek megfelelő összeget levonnak. Ezzel szemben már most nagy haladás, hogy a tanerőknek törvényes igényük van nyugdíjra.

Legnagyobb haladás pénzügyi tekintetben mutatkozik az Egyesült-Államokban az iskolaügy terén. A multimilliomosok alapítványiból kerek 100 millió dollár jutott közoktatási célokra; az egyetemek és college-ok alapítványi tőkéi pedig 180 millió dollárral szaporodtak. Így aztán nem csoda, ha az amerikaiak a legkétségesebb pedagógiai kísérleteket a legkorábban megcsinálják és ha általában iskolaügyük dicsőségét egyelőre inkább a nagyszerű felszereltségben, mint a derekas teljesítményben keresik. (A. Höfer; Monatschrift für höhere Schulen. 1912 dec.) M.

Középiskolai tanárjelöltek kiképzése és alkalmazása Poroszországban. Ebben az ügyben a porosz kultusz-miniszter folyó év január havában hosszabb rendeletet intézett a főigazgatóságokhoz. A rendelet, mely több régebbi idevágó rendelet-intézkedéseit módosítja és kiegészíti, lényegében a következőket tartalmazza: 1. A főigazgatóságok minden kerületükbe eső pedagógiai szemináriumot* évenként legalább egyszer behatóan tartoznak megvizsgálni. 2. Ha az első gyakorló év eredményei nem egészen kielégítőek, a gyakorlati idő még egy fél vagy egész évvel meghosszabbítandó. Ha a jelölt a második évben, melyet egy másik intézetnél kell töltenie, sem nyújt reményt arra, hogy belőle hasznavehető tanár válhatik, akkor véglegesen meg kell tőle tagadni a próbaévre való bocsátást. A pedagógiai szemináriumok igazgatói és a jelöltek kiképzésével megbízott tanárok utasítandók, hogy közösen végzett bírálatukat ne befolyásolja rosszul alkalmazott elnézés, hanem minden jelöltben komolyan vizsgálják meg azt a kérdést, vajjon az illető

* Értsd: olyan középiskolát, ahová gyakorló tanárjelöltek vannak beosztva.